

**ФОРМУВАННЯ ФАСИЛЯТИВНОСТІ – ІНТЕГАТИВНОЇ
ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ ЯКОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ**

Нові соціально-економічні умови розвитку України, інтеграція в європейське та світове товариство, завдання побудови демократичного, відкритого суспільства зумовлюють потребу гуманістичної спрямованості навчально-виховного процесу, висувають високі вимоги до професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів.

Метою нашої статті є дослідження проблеми формування професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів, зокрема інтегративної якості – фасиліативності, а також форм і методів, завдяки яким ефективно формуються ці якості.

Вивчаючи цю проблему постало питання, які саме якості майбутнього, сучасного вчителя необхідно формувати якщо їх існує більше п'ятдесяти? До того ж, у кожній особистості є свої, відмінні від інших, стартові умови, частина студентів вже має педагогічний практику, більшість її не має, частина студентів, які навчаються в університеті не планують працювати в майбутньому вчителями і їх інтереси неможливо не враховувати в ході навчального процесу. Крім того кожен із студентів володіє певним набором вже сформованих професійних (в меншій мірі), особистісних (в більшій мірі) якостей. Отже, щоб дати відповідь на це запитання нами проведено теоретичний аналіз літературних джерел та власне емпіричне дослідження.

Звернувшись до наукового доробку ми з'ясували, що питання професійної педагогічної діяльності її гуманістичної спрямованості висвітлені в наукових працях видатних вітчизняних (Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна, А. Макаренко, А. Маркова, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, К. Ушинський) і зарубіжних учених (Б. Блум, Д. Дьюї, Я. Коменський, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Френе, Р. Штайнер та інші).

Розкриттю аспектів професійної діяльності вчителів, їх підготовки у вищому навчальному закладі до майбутньої педагогічної діяльності, процесу формування професійних якостей присвячені роботи великої кількості науковців (Л. Ахмедзянова, Ф. Гоноболін, Є. Барбіна, І. Бех, І. Зязюн, І. Зимня, Н. Кічук, С. Кондратьєва, Н. Кузьміна, З. Курлянд, Н. Левітов, А. Маркова, Л. Мітіна, К. Платонов, О. Прутченков, Л. Уманський, І. Харламов, Р. Хмелюк, О. Цокур, М. Чобітько, В. Шадриков, Т. Яценко та інші). Разом з тим в питаннях формування професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів залишається багато не з'ясованого, зокрема визначення пріоритетних якостей, засобів, форм і методів їх формування тощо.

Дослідивши теоретичні аспекти ми звернулись до учасників педагогічного процесу з питанням, яким вони бачать ідеального вчителя, майбутнього вчителя, які якості його характеризують? Ми провели власне опитування для з'ясування думки тих кого стосується дане питання, це учні, студенті, учителі, викладачі, батьки, роботодавці (представники адміністрації закладів освіти). В ході опитування та анкетування (більше 300 осіб) ми задавали питання, з'ясовували, яким з професійно-особистісних якостей вчителя вони віддають перевагу. Опитування, анкетування проводилось різними способами. Одним учасникам пропонувалось самостійно визначити професійно-особистісні якості вчителя, іншим учасникам були запропоновані анкети, в яких серед запропонованого переліку якостей необхідно було визначити основні. Опитування, анкетування проводилось в міській і сільській місцевостях Одеської області в різних типах закладів освіти (вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних навчальних закладах) в державних та приватних. В результаті аналізу отриманих даних було встановлено, що вчителі, викладачі на перше місце ставлять знання з предмету, дисципліни, майстерність, тобто якості, які характеризують професіоналізм. Інші дані отримані в результаті аналізу обробки анкет учнів і студентів. Вони, на відміну від вчителів, викладачів, на перші місця ставлять наступні професійно-особистісні якості: справедливість, доброту, щирість, тактовність, чесність,

ввічливість, порядність, толерантність, почуття гумору, тобто ті якості, які характеризують гуманістичний підхід до учнів і студентів та створюють комфортні умови для навчання. Батьки визначили як професійні якості – знання предмету, вміння подати знання, організувати навчально-виховний процес, вимогливість так і якості гуманістичного спрямування – повага до дітей, терпіння, доброта. Тобто батьки поєднують ті якості, яким віддали перевагу вчителі і учні. Роботодавці (представники адміністрації закладів освіти) зазначили, що майбутні вчителі повинні бути комунікативні, ініціативні, креативні, трудолюбиві, порядні.

Для кожної спеціалізації вчителя та в залежності від функцій, які буде виконувати майбутній вчитель залежить набір чи перелік професійно - особистісних якостей. Ми зупинимось на якостях майбутнього педагога, який при умові сформованості нижче зазначених якостей буде успішно виконувати різноманітні педагогічні функції. Враховуючи результати дослідження теоретичних джерел, власного опитування та орієнтири сучасної національної педагогіки на гуманізацію і демократизацію навчального процесу, а також погоджуючись з думкою Кузьміної Н. В. стосовно того, що вчителю-майстру не обов'язково володіти всіма перерахованими (існуючими) якостями, а достатньо сформувати основні, тому нами були визначені пріоритетні професійно-особистісні якості майбутнього вчителя, які на наш погляд є найсуттєвішими з точки зору ефективності педагогічної діяльності, а саме, комунікативність, толерантність, творчість (креативність), емпатія, гуманність.

Досліджуючи взаємозв'язок між вищезазначеними якостями ми дійшли висновку, що їх об'єднує інтегративна якість – фасиліативність (фасилітація). Термін «фасилітатор» походить від англ. *fasilitation, facilitate* – допомагати, полегшувати сприяти і прийшов з медицини, де фасилітатор – це той, хто допомагає при народженні. Різними авторами цей термін використовується в різних інтерпретаціях, модифікаціях (фасилітація, фасілітація, фацілітація, фасиліативність тощо).

Фасилітація - це організація процесу колективного розв'язання проблем у групі, який керується фасилітатором (ведучим, головуєчим). Це одночасно процес та сукупність навичок, які дозволяють ефективно організовувати обговорення складної проблеми без втрат часу та за короткий термін виконати усі заплановані дії із максимальним залученням учасників процесу. Фасилітація відрізняється від простого управління тим, що вона не має директивного характеру. Якщо при традиційних формах управління суб'єкт змушує учасників групи виконувати власні інструкції та розпорядження, то у випадку з фасилітацією її суб'єкт має поєднувати у собі ознаки керівника, лідера та учасника процесу [8].

Значний внесок в розуміння поняття фасилітація вніс представник гуманістичної психології К. Роджерс, який розумів під фасилітацією в першу чергу сприяння процесу особистісного зростання, становлення внутрішньої свободи і протиставляв фасилітацію лідерству, керівництву і управлінню групою. Як зазначає Маркова А., фасилітатор це людина, яка створює сприятливі умови для самостійного і усвідомленого навчання учнів, яка активізує і стимулює допитливість і пізнавальні мотиви учнів, їх групову навчальну роботу, що підтримує прояви в ній кооперативних тенденцій, та надає різноманітний навчальний матеріал. Характеризуючи таку якість як фасилітація Маркова А. визначає особистісні установки і принципи роботи учителя фасилітатора. Першу з цих установок вона описує термінами «істинність», «відкритість». Вона передбачає відкритість учителя своїм власним думкам, почуттям, переживанням, а також здатність відкрито їх проявляти в між особистісному спілкуванні з учнями. Друга установка учителя-фасилітатора – «стимулювання», «ухвалення», «довіра» – є вираженням внутрішньої впевненості вчителя в можливостях і здібностях кожного учня. Ця установка співпадає з тим, що в вітчизняній психолого-педагогічній науці прийнято називати «педагогічним оптимізмом», «опорою на позитивні якості вихованця». Третя установка – «емпатійне розуміння» – це бачення учителем поведінки учня, його різноманітних реакцій, дій і вчинків з точки зору самого

учня, його очима. К. Роджерс з цього приводу писав, що учитель-фасилітатор, спілкуючись зі своїми учнями, вміє, образно говорячи, «постояти в чужих туфлях» подивитись на все навколо себе, і на себе в тому числі, очима дітей. Ця установка є альтернативою типовому для традиційного вчителя «оціночному розумінню», розумінню через оцінку, шляхом приписування учням фіксованих оціночних кліше чи ярликів («тупий», «розумник», «дебошир» та інші). Отже, якщо вчитель розуміє і приймає внутрішній світ своїх учнів в без оціночній манері, якщо він веде себе природно і в відповідності зі своїми внутрішніми переживаннями, якщо, на кінець, він доброзичливо відноситься до учнів, то тим самим він створює необхідні умови для фасилітації їх усвідомленого навчання і особистісного розвитку в цілому. Якщо ж учитель не розуміє і не приймає внутрішнього світу своїх учнів, якщо веде себе не щиро, демонструє неповагу чи прохолоду по відношенню до учнів, то такий вчитель надає згубний вплив на їх особистісний розвиток. Масові дослідження діяльності вчителів в різних країнах показують, що кількість учителів-фасилітаторів складає лише 10 % від загальної кількості досліджених. [3].

В ході дослідження питань фасилітації, робіт вітчизняних і зарубіжних вчених з даного напрямку було з'ясовано, що науковці визначають різні види фасилітації, серед яких психологічна, педагогічна, соціальна, спортивна та екологічна. Психологічна фасилітація — процес управління і одночасно конструкції-реконструкції керованої системи. При цьому подальший процес є вірогідним, нелінійним та незворотним, що відповідає природі особистісної зміни. Психологічна фасилітація обумовлена парадоксальним контролем над процесом самостійної реконструкції та самоорганізації відкритої динамічної системи особистості. Педагогічна фасилітація — специфічний вид педагогічної діяльності вчителя, який має за мету допомагати дитині в усвідомленні себе як самоцінності, підтримувати її прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, сприяти її особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей, актуалізації ціннісного ставлення до людей, природи, національної культури на основі організації гуманістичного,

діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування, атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри. Соціальна фасилітація — це поліпшення якості виконання деяких простих і добре засвоєних операцій. Це явище зафіксоване в кінці XIX ст. у дослідженнях французького фізіолога К. Фере, у подальшому досліджувалось В. М. Бехтеревим. Спортивна фасилітація — це пошук, підтримка і посилення ефективних процесів організації як команди в цілому, так і окремих спортсменів. Екологічна фасилітація — це процес управління відкритою динамічною системою особистості з метою підтримання її у стані саморозвитку [2,8].

Результати емпіричного дослідження Шахматової О. М. дозволили їй визначити фасилітацію як професійно важливу якість особистості педагога. Це професійне психологічне новоутворення, що інтегрує в собі індивідуально-психологічні особливості емоційної, інтелектуальної та поведінкової сфер проявляється в міжособистісній взаємодії і позитивно впливає на виконання педагогічної діяльності. З точки зору Шахматової О. М. визначальним для реалізації фасилітації педагога, є розвиток трьох якостей особистості, до яких відноситься аттрактивність, толерантність і асертивність [7].

Розглядаючи феномен фасиліативності Казанжи М. Й., показує його складність та багатоаспектність, який на її думку представляє сукупність емоційних, когнітивних, поведінкових та вольових утворень, що поєднуються в інтегральну властивість, яка виявляється у здатності допомагати іншій людині, сприяючи її розвитку. Досліджуючи означені показники фасиліативності в контексті широкого спектру рис особистості автор показує існування значущих зв'язків між формально-динамічними та якісними її параметрами, а також взаємозв'язок означених характеристик фасиліативності з параметрами емпатії, психологічної проникливості, комунікативної креативності, емоційності. Виділення фасиліативності в окремий фактор свідчить про те, вважає Казанжи М.Й., що цей психологічний феномен є з одного боку багатоконпонентною складною властивістю, а з іншого – цілісним самостійним утворенням. [1]

Не заперечуючи думки інших авторів, дослідження яких стали базовими для роботи Галіцан О. А., педагогічну фасилітацію вона визначає як специфічний вид педагогічної діяльності вчителя, яка має за мету допомагати дитині в усвідомленні себе як самоцінності, підтримувати її прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, сприяти її особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей, актуалізовувати ціннісне ставлення до людей, природи, національної культури на основі організації допомагаючого, гуманістичного, діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування, атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри. Ми погоджуємось з позицією Галіцан О. А., яка педагогічну фасилітацію розуміє як взаємодію між учителем та учнем, яка базується на засадах гуманізму, полісуб'єктності, толерантності, дозволяє встановити зв'язок між загальноціннісними ідеалами української, зарубіжної педагогічної думки і сучасним станом педагогічної науки і практики, передбачає нагальний пошук способів і засобів гуманізації навчально-виховного процесу.

Педагогічна фасилітація (педагогічний супровід) – діяльність спрямована на створення успішних умов формування кожної особистості та вироблення ефективної стратегії власного вектору розвитку особистості, досягнення цілей найкоротшим шляхом (через формування необхідних професійно-особистісних якостей, світоглядних позицій, набуття практичних умінь і навичок тощо).

Складовими педагогічної фасилітації є ефективна комунікація, позитивне мислення, вдячність, прийняття (толерантність), щирість спеціальна робота з простежування і діагностування, формування якостей, виявлення причин і умов змін, що відбуваються, а за необхідності оперативне внесення педагогічних коректив. Для майбутнього вчителя дана сентенція є особливо актуальна в умовах зростання рівня агресії в освітньому просторі і вчить урівноважувати, збалансовувати різноманітне освітнє середовище (за національністю, вірою, традиціями, уподобаннями, поглядами, рівнем освіченості, духовного розвитку тощо) та застерігає від породження конфліктів.

Фасилітатор в педагогіці – це той, хто допомагає (стимулює, сприяє, полегшує, супроводжує, актуалізує тощо) при народженні думки, ідеї, хто не тільки досконало володіє матеріалом і вміє передавати нові знання, а й розвиває навички і уміння, допомагає учасникам зробити узагальнення, висновки, спираючись на їхній досвід, але не робить висновки за них, створює ситуацію успіху та працює на розвиток групи і кожного індивідуально. Фасилітатор підводить кожного до вершини пізнання, успіху, стає в сторону, і дає можливість самотійно на неї піднятися та відчути радість власних досягнень.

В основі фасилітативності (педагогічної фасилітації) лежить глибока духовна основа, яка передбачає турботу про іншого і його успішний розвиток, прийняття людини без засудження, вміння прощати і бути вдячним, любити людину, позитивно сприймати все, що навколо відбувається, власну відповідальність за свої думки, дії і вчинки. З метою визначення керівних положень, що відображають загальні закономірності процесу фасилітації, дають краще розуміння її сутності, ми визначили наступні принципи фасилітації: гуманізму і любові до людини; позитивного мислення та сприйняття світу; віддачі і вищих цілей; вдячності; толерантності, прийняття і прощення; успіху та емоційності; співробітництва, ефективною комунікації та партнерства; відповідальності (асертивності); цілеспрямованості; індивідуального підходу.

В результаті аналізу, ми припустили, що формування такої інтегративної професійно-особистісної якості майбутнього вчителя як фасилітативність найбільше відповідає запитам опитуваних (причетних до навчально-виховного процесу) та забезпечує сучасні вимоги суспільства стосовно гуманізації та демократизації освітнього простору. Але в професійній підготовці практично не здійснюється підготовка вчителя такого типу. Крім того, кожен для себе визначає власний перелік якостей, особисто значимих, які необхідно формувати майбутньому вчителю, враховуючи наявний досвід і часто цей перелік суттєво відрізняється у кожного учасника (для когось важливо сформувати впевненість, ораторські якості, артистизм, комунікативність тощо).

Визначивши перелік якостей, якими має володіти майбутній спеціаліст в своїй галузі постало питання, якими способами їх діагностувати, які критерії сформованості та якими формами і методами їх формувати. В традиційній практиці, щоб діагностувати певну якість дослідники, в основному, застосовують тести. Для з'ясування рівня сформованості кожної з визначеної якості, наприклад, Ройлян В. О. застосовує по сім взаємодоповнюючих методик до кожної якості, а досліджує він близько двадцяти якостей, тобто за простим підрахунком, якщо дослідити дві групи студентів по двадцять осіб (контрольну і експериментальну) всього сорок осіб, по двадцять якостей кожної особи, і по сім методик на кожну якість то в результаті необхідно опрацювати 5600 анкет і це лише вхідна діагностика, а якщо провести проміжну і вихідну діагностику то ця цифра сягне 16800 анкет, які необхідно опрацювати. Крім того, автор зазначає, що «діагностику повинні проводити тільки добре підготовлені для цього фахівці у складі яких повинні бути досвідчені педагоги і психологи, представники керівництва ВВЗО (вищий військовий заклад освіти) і навіть фахівці з базовою психофізіологічною освітою, а також математик-програміст, оскільки основою для проведення широкомасштабної психолого-педагогічної діагностики є використання засобів обчислювальної техніки» [4]. Тобто такий шлях потребує безліч часу та фахівців для проведення такого дослідження, що робить цей процес затяжним і затратним як в часі так і людських і технічних ресурсів, крім того, викладач не в змозі відстежити динаміку кожного. І результати цих досліджень не є кінцевою метою, а лише проміжним етапом, який дозволяє діагностувати наявність чи певний рівень сформованості тієї чи іншої якості. Кінцевим же результатом є сформованість зазначених якостей, тому і основні зусилля, на наш погляд, повинні бути спрямовані на їх формування. Виходячи з цього ми шукали ті методи, форми, які могли б з мінімальною затратною часу та ресурсів дати відповідь на запитання – на якому рівні сформовані ті чи інші професійно-особистісні якості у майбутнього вчителя і як їх можна коректувати, формувати?

Проаналізувавши традиційні форми і методи навчання, у вищих навчальних закладах, ми дійшли висновку, що вони не здатні забезпечити формування необхідних професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя. Так сьогодні у професійній школі переважно використовуються традиційні методи навчання такі як лекція, пояснення, розповідь, читання. Ці методи є найшвидшим способом навчання і використовуються з метою надання великої кількості інформації за обмежений час і практично необмеженій кількості учасників. Недоліками цих методів є те, що вони не дають змогу досягти глибини засвоєння інформації, ставлять учасників в позицію пасивних слухачів. До того ж, як зазначає Філ Рейс «Раніше учасники тратили безліч часу просто записуючи інформацію під диктовку лектора. Але життя надто коротке, щоб його тратити на такі речі! Значно зручніше помістити зміст лекції в проспекти, посібники і робочі матеріали і потратити час заняття не на переписування, а на активне засвоєння інформації» [6].

Ефективність засвоєння учнями, студентами знань залежить не лише від вдалого підбору методів навчання, а й від форм організації навчальної роботи. Серед форм роботи у сучасній професійній школі також переважно використовуються традиційні: лекція, семінарські заняття, які в своїй більшості не забезпечують формування тих якостей, якими повинен володіти сучасний спеціаліст.

Організація суб'єктного навчання у вищій педагогічній школі передбачає розробку навчальних програм, мета яких – не передача інформаційної системи знань для послідуячого завчання і відтворювання, а розвитку механізмів самореалізації, само здійснення особистості кожного студента як майбутнього професіонала, вважає Сластьонін В. О. Важливо, щоб цій меті відповідали програми всіх вузівських навчальних дисциплін. При цьому основна доля відповідальності лягає на психолого-педагогічні науки як особистісно-розвиваючі, які актуалізують прояв таких суб'єктних якостей як самостійність, виборність, ініціатива, емпатійність і рефлексивність, адекватна самооцінка своїх можливостей, самоаналіз, відповідальність тощо. Відповідно

для розвитку суб'єктних якостей студента необхідні особливі навчаючі програми, які ініціюють його особистісну і навчально-професійну активність. На наш погляд, різноманітні психолого-педагогічні тренінги, сюжетно-рольові, імітаційні і організаційно-діяльнісні ігри, суб'єктні практикуми повинні стати при цьому основними формами навчання. Вони представляють собою своєрідний каркас суб'єктного навчання, всередині якого послідовно організуються і розвиваються процеси самопізнання і само проектування життєвих і професійних стратегій [5].

Одним із ефективних засобів формування професійно-особистісних якостей майбутнього педагога, в тому числі фасилітації - інтегративної професійно-особистісної якості майбутнього вчителя ми вважаємо педагогічний тренінг. Педагогічний тренінг ми розглядаємо як форму роботи спрямовану на вирішення задач навчально-виховного процесу (надання знань, формування умінь, навиків, якостей, педагогічної майстерності, професіоналізму, розвиток особистості, виховання тощо), що має певні принципи, структуру, компоненти та особливості. Іншими словами можна сказати, що педагогічний тренінг це інтенсивна форма навчання з підготовки фахівців, спеціалістів, які працюють в сфері освітніх послуг.

Особливість педагогічного тренінгу полягає в поєднанні найефективніших методів навчання, у врахуванні побажань учасників тренінгу щодо змісту навчання, у виробленні спільними зусиллями правил взаємодії під час навчання, у побудові партнерських стосунків між педагогом та учасниками тренінгу, все це робить навчання комфортним, а відповідно успішним і результативним. Завдяки використанню «активних» та «інтерактивних» методів роботи забезпечується краще засвоєння інформації та формуються необхідні навички і уміння, відбувається швидке і якісне формування професійно-особистісних якостей майбутнього педагога. Тренінгові вправи, які одночасно діагностують, корегують та формують і не лише одну якість, а зразу їх комплекс, розвивають особистість. Постійний зворотній зв'язок допомагає корегувати і спрямовувати подальшу роботу.

В результаті застосування в навчальному процесі педагогічного тренінгу можна ефективно формувати професійно-особистісні якості майбутнього педагога, діагностувати їх, в тому числі інтегративну якість – фасилітацію, яка сприяє духовній, психічній і інтелектуальній гармонізації особистості, забезпечує формування нового педагога, здатного змінюватись, вільно мислити, сприймати іншу людину такою якою вона є, створювати оптимальні умови для розвитку кожного учня, студента з урахуванням процесів самопізнання і самопроєктування життєвих і професійних стратегій.

Література

1. Казанжи М. Й. Психологічні особливості осіб з різним типом фасиліативності : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.01 / Казанжи Марія Йосипівна. – Одеса, 2007. – 190 с.
2. Лушин П. В. Личностные изменения как процесс: теория и практика : монография / Павел Владимирович Лушин - Одесса.: Аспект, 2005. - 334 с.
3. Маркова А. К. и др. Формирование мотивации учения : книга для учителя / Аэлига Капитоновна Маркова. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
4. Ройлян В. О. Формування професійних якостей майбутніх фахівців сухопутних військ в умовах реформування вищої військової освіти. : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ройлян Володимир Опанасович. – Одеса, 2004. - 196 с.
5. Слостенин В. А. Психолого-педагогическое образование и становление субъектного потенциала личности учителя. Педагогическое образование и наука / Слостенин В. А. Научно-методический журнал. М. : - 2006. № 2. – с. 4-10.
6. Фил Рейс. 500 лучших советов тренеру: Планирование, проведение и оценка тренинга. Как поддерживать свой профессиональный уровень. «Трудные» вопросы и «трудные» участники: что делать / Фил Рейс. СПб. 2002. – 127 с.
7. Шахматова О. Н. Педагогическая фасилитация: особенности формирования и развития / О. Н. Шахматова // Журнал

«Профессиональное образование» / Приложение «Новые педагогические исследования», № 3, 2006. - М.: ИСОМ, 2006. - 120 с.

8. Flemming Funch Преобразующие диалоги 1996, Перевод. Д. А. Ивахненко, 1997 Издательство «НОВЕЙШАЯ ПСИХОЛОГИЯ». Издательство «Ника-Центр», 1997

Волкова Л. И.

ФОРМИРОВАНИЕ ФАСИЛЯТИВНОСТИ - ИНТЕГРАТИВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЛИЧНОСТНОГО КАЧЕСТВА У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ СРЕДСТВАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ТРЕНИНГА

В статье исследуется проблема формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей. Рассматривается интегративное качество - фасилятивность его виды и процесс формирования у будущих учителей средствами педагогического тренинга. Анализируются традиционные и новые формы и методы обучения в высших учебных заведениях, определяется их эффективность по формированию профессионально-личностных качеств.

Ключевые слова: профессионально-личностные качества, фасилятивность, виды фасилитации, педагогическая фасилитация, принципы фасилитации, педагогический тренинг, методы, формы обучения.

Volkova L.I.

FORMATION OF FACILITATION - INTEGRATIVE PROFESSIONAL AND PERSONAL QUALITY OF THE TEACHERS BY PEDAGOGICAL TRAINING

The article investigates the problem of formation of the professional and personal qualities of future teachers. Integrative quality – facilitation, its types and the process of formation of future teachers by training resources is considered in the article. The traditional and new forms and methods of teaching in the higher educational institutions is analyzed, its potency is determined by formation of the professional and personal qualities.

Keywords: professional and personal qualities, facilitation, the types of facilitation, teaching facilitation, facilitation principles, pedagogical training, methods, forms of teaching.